

Bouwhistorische verkenning met waardestelling
en advisering

**Wilhelminalaan 1, Hillegom
Gemeente Hillegom (ZH)**

Colofon

Projectnummer	A2169
In opdracht van	Gaudium Real Estate, Nijkerk
Auteur	M.C. van Dam
Redactie	S. Moerman
Versie	1.3
Status	definitief

© IDDS Archeologie en Bouwhistorie
Noordwijk, april 2022

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

INHOUDSOPGAVE:

1. VOORWOORD	3
2. HISTORISCHE INLEIDING EN BOUWHISTORISCHE SYNTHESE OP HOOFDLIJNEN	4
2.1. Hillegom en de Wilhelminalaan	4
2.2. Wihelminalaan 1	5
3. BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE	10
3.1. Algemeen	10
3.2. Het exterieur	10
3.3. Het interieur	11
4. WAARDERING EN WAARDESTELLINGEN	24
4.1. Algemeen	24
4.2. Methodiek	24
4.3. Waardering	25
5. WAARDESTELLINGEN	27
5.1. Hoge monumentale waarden	27
5.2. Positieve monumentale waarden	27
5.3. Indifferente monumentale waarden	27
6. ANALYSE MONUMENTWAARDEN IN RELATIE MET DE BOUWTECHNISCHE STAAT	31
6.1. Inleiding	31
6.2. Overzicht	31
7. BRONNEN	32
8. BIJLAGEN	33

1. Voorwoord

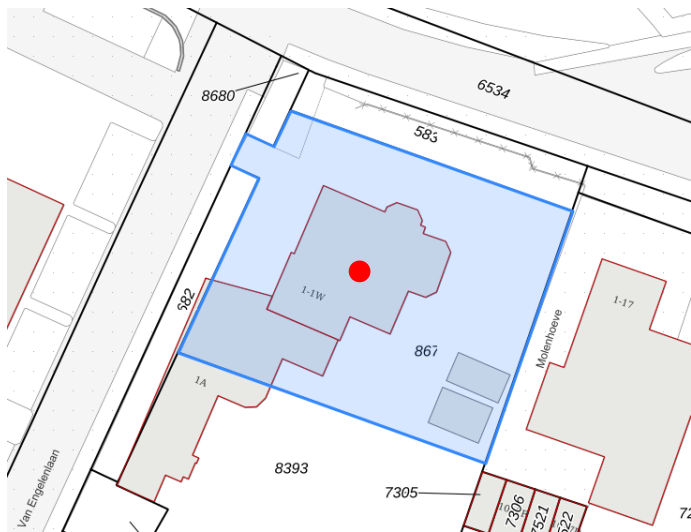
In opdracht van Gaudium Real Estate te Nijkerk heeft IDDS Archeologie en Bouwhistorie op 23 februari 2022 een bouwhistorische verkenning uitgevoerd naar de villa *Santwyck* aan de Wilhelminalaan 1 te Hillegom. Het pand staat kadastraal bekend als: Hillegom, sectie A 8679 en heeft geen status van monument.

Aanleiding voor dit onderzoek zijn de herontwikkelingsplannen voor het gebouw dat door jarenlange leegstand een slechte bouwtechnische staat heeft. In 2021 werd het pand onderzocht en gewaardeerd door Bond Heemschut. Dit onderzoek spitste zich toe op het exterieur en de eigendomshistorie. Het interieur werd niet bezocht. De beschrijving van Heemschut, en een belangrijk artikel over het gebouw, zijn als bijlage opgenomen. In de historische inleiding van voorliggende rapportage wordt kort ingegaan op de bouw- en eigendomshistorie en wordt het gebouw in een bredere context geplaatst.

Het onderzoek nam een dagdeel in beslag en kende een non-destructief karakter. Voorafgaande het veldwerk en tijdens de uitwerking is historisch onderzoek verricht in algemeen toegankelijke bronnen. Hillegom-deskundige Marca Bultink leverde belangeloos historische informatie aan over het gebouw, waarvoor langs deze weg hartelijke dank. Beperkende factor bij het uitvoeren van het veldwerk was de slechte bouwtechnische staat. De kelder onder het pand kon niet worden bezocht om dat deze niet begaanbaar was.

Noordwijk, 29 april 2022

Michel van Dam, bouwhistoricus BNB

2. Historische inleiding en bouwhistorische synthese op hoofdlijnen

2.1. Hillegom en de Wilhelminalaan

Rond 1615 is sprake van een oost/west lopende structuur dat de kronkelige loop van de Hillegomse beek volgt en aansluit op de *Beecklaan*. In de achttiende en negentiende eeuw wordt de beek en de weg verlegd en aangepast, waarna het in 1901 het huidige beloop krijgt. Langs de weg vinden enkele bedrijven hun plek, en ook is het een geliefde locatie voor goed verdienende bollenboeren om riante en representatieve villa's te laten bouwen.

Figuur 2: Uitsnede uit de kaart van 1615. In de rode cirkel het gebied waar later Wilhelminalaan 1 werd gebouwd. (ELO)

Figuur 3: Uitsnede uit de Topografische Militaire kaart uit 1925. In de cirkel de huidige Wilhelminalaan, die dan al bebouwd is. (TT)

2.2. Wilhelminalaan 1¹

In 1905-1906 wordt in opdracht van bollenkweker Hendrik van Zanten, telg uit een bekend Hillegoms bollenkwekersgeslacht, een villa ontworpen die aan de zuidzijde van de huidige Wilhelminalaan zou worden gebouwd. Naar alle waarschijnlijkheid wordt de villa ontworpen én gebouwd door de lokale aannemersfirma Kraaij en Co. Zij zijn in die periode erg actief en staan goed bekend. Niet alleen als ontwerpende aannemers van kleine gebouwen, maar ook voor villa's en hotels draaien zij hun hand niet om. Het roemruchte Palace-hotel, dat in 1912 aan de Noord-boulevard van het nabijgelegen Noordwijk aan Zee verrijst, wordt naar een ontwerp van de Haagse architect Co Brandes door Kraaij en Co. gebouwd. Ook enkele grote uitbreidingen van Grand Hotel Huis ter Duin in Noordwijk aan Zee liggen in de handen van deze firma.²

Het ontwerp dat zij leveren is passend in de tijd, en voor het type opdrachtgever. De eclectische, rijke vormtotaal gecombineerd met witgepleisterde gevels is populair onder bollenkwekers die goed boeren. In de bollenstreek worden deze villa's dan ook *bollenvilla's* genoemd. Ook in Sassenheim, Voorhout en Noordwijk zijn dergelijke villa's bekend, en veel hebben eenzelfde opzet en vormtotaal. Het is goed mogelijk, zelfs aannemelijk, dat de firma voor het ontwerp put uit de voorbeeldboeken die in de periode waarin de villa wordt opgetrokken op een grote belangstelling mogen rekenen. Zij worden gebruikt als lesmateriaal in ambachtsscholen, maar ook in de kleinschalige bedrijven die de lokale bouwwereld vormen. Deze boeken behandelen geen complete gebouwen, maar veelal elementen daarvan. Gevels, ontlastingsbogen, deuren, trappen en ga zo maar door. Het geeft de lokale bouwwereld voldoende munitie om te kunnen wedijveren met de lieden die zich architect noemen, en zich vooral met het ontwerpen bezighouden. De gebouwen die door ontwerpende aannemers worden opgetrokken, worden ook wel laatdunkend *aannemersarchitectuur* genoemd.

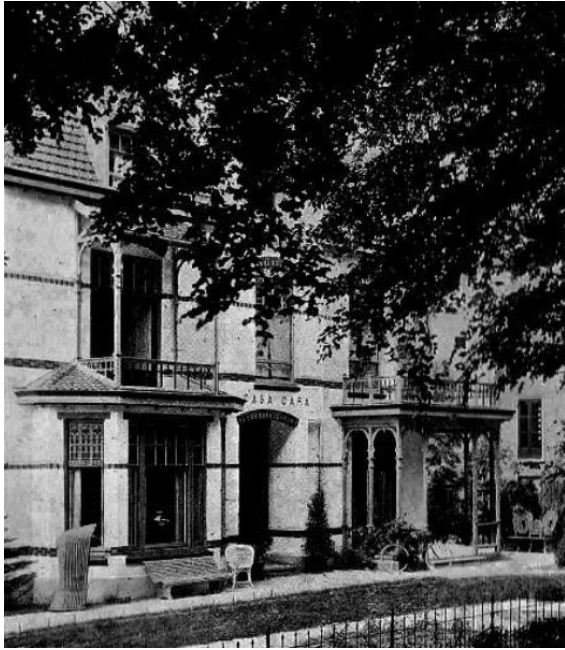

Figuur 4: Voorbeelden van *bollenvilla's*. Links: Sassenheim, rechts: Noordwijk-Binnen.

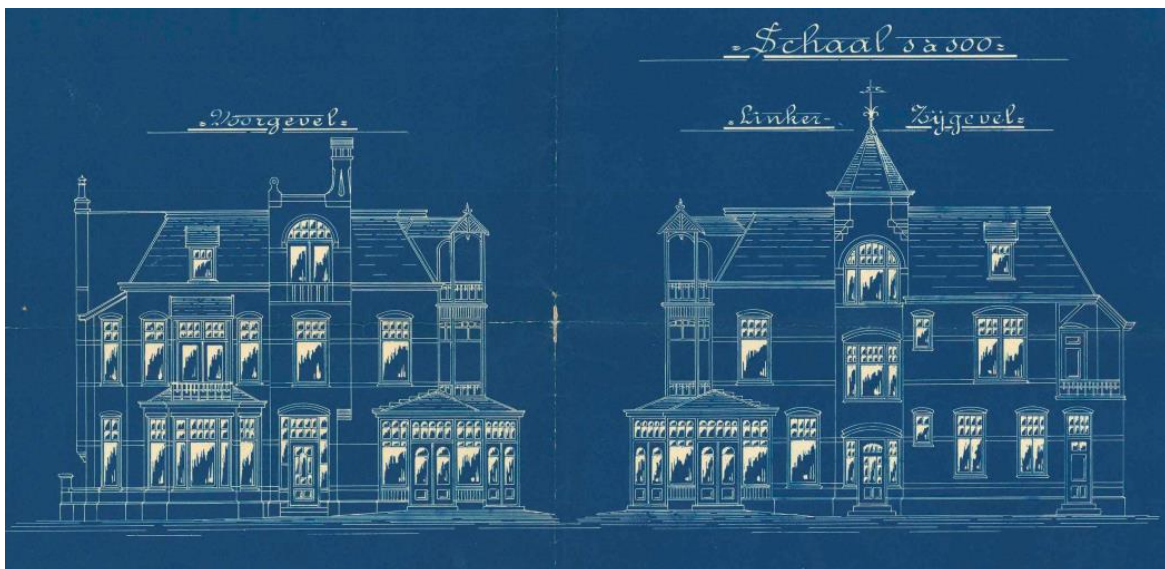
¹ Deze paragraaf is gebaseerd, en een aanvulling, op: Bultink 2018, Van Aller 2021.

² Dit blijkt uit bestudering van de Noordwijkse bouwdoSSIers uit de periode 1905-1932 door de auteur.

Het exterieur van de villa, die *Casa Cara* zal worden gedoopt, is een samenstel van architectuurstijlen. De in het pleisterwerk uitgespaarde segment- en rondbogen en de risalerende delen kunnen gerelateerd worden aan de vormtaal van de renaissance terwijl het houtwerk van de erker bij de voorgevel verwijzen naar de Jugendstil en de Oostenrijkse chaletstijl. Overigens wordt het ontwerp in iets gewijzigde vorm uitgevoerd.

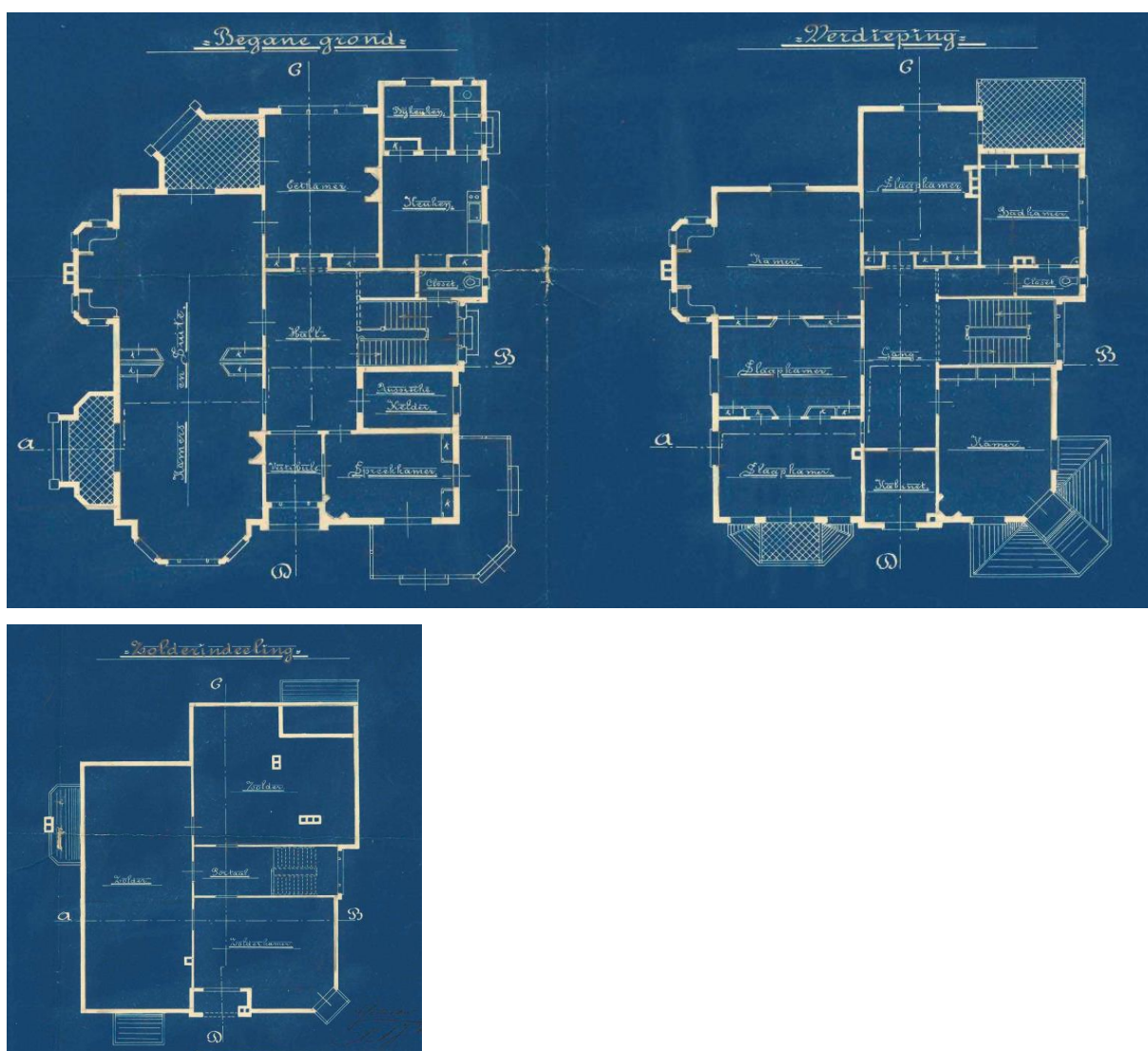

Figuur 5: Een historische foto van de voorgevel.(BHS)s

Figuur 6: Uitsnede uit de tekening die in 1905 bij de bouwaanvraag werd meegeleverd. (BWT)

De interieurindeling is eveneens kenmerkend voor het gebouwtype. Er is sprake van een ruime, centrale hal die het hart van de plattegrond vormt. Aan de linkerzijde (o) strekt zich een kamer-en-suite uit en in het verlengde van de hal is de eetkamer. Aan de rechterzijde van de hal (w) bevindt zich aan de voorzijde een kantoor en een *Russische Kelder* ten behoeve van export naar Rusland.³ Aan de achterzijde zijn de keuken en bijkeuken ingericht. Tussen de ruimtes aan de voor- en achterzijde is het monumentale trappenhuis dat in een torenlichaam is geplaatst en van daglicht wordt voorzien door twee hoogopgetrokken vensterpartijen. Conform de opvattingen van die tijd wordt er ruime aandacht besteed aan de binnen/buiten relatie. In het ontwerp komt dit tot uitdrukking door de toepassing van een aantal erkers en een veranda. Door de erkers was het voor de bewoners mogelijk om van *buiten* te genieten terwijl men *binnen* was. In de erker bij de achterkamer wordt dit het meest ver doorgevoerd, hier bevindt zich de stookplaats. Tevens zorgen de erkers er voor dat het daglicht in ruime mate kon binnenvallen. Op de verdieping wordt de indeling van de begane grond in hoofdlijnen herhaald, de zolder is op pragmatische wijze met enkele kamers ingericht.

Figuur 7: Uitsnede uit de bouwtekening van 1905: begane grond, verdieping en zolder. (BWT)

³ Van Aller 2021, p. 5.

Over de afwerking van het interieur op de begane grond kan gezegd worden dat deze bepaald rijk is. De verdieping en zolder hebben een sobere afwerking. Dat de begane grond het meest belangrijk was, en het meest representatief moest worden afgewerkt, is niet ongebruikelijk. Het duidelijkst komt het tot uitdrukking in de detaillering van de plafonds in de villa. Hier worden middenornamenten aangebracht met florale motieven. Gestileerd in de verkeersruimten, en in de kamers met ranke weelderige bladvormen die zich om bloemstengels heen kronkelen. In de vormgeving van de buitendeuren en de trap is duidelijk de vormtaal van de Jugendstil herkenbaar.

Figuur 8: Eén van de middenornamenten ten tijde van het bouwhistorisch onderzoek.

Figuur 9: De Jugendstil voordeur aan de zijde van de Wilhelminalaan.

Na de bouwtijd vinden er enkele aanpassingen aan het gebouw plaats. Zo maakt in 1951 de oorspronkelijke serre die zich aan de oostzijde, nabij de voorgevel bevindt plaats voor een nieuwe. Deze nieuwe serre wordt in de geest van het ontwerp uitgevoerd, maar is qua volume groter. In 1991 wordt de villa aan de achterzijde uitgebreid met éénlaags achterbouw. Twee jaar later wordt het pand verbouwd tot paramedisch centrum. In die periode zal ook de huidige situatie zijn ontstaan waarbij het linker- en het rechterdeel van de begane grond gescheiden zijn. Ook op de verdieping en de zolder worden kamers toegevoegd.

Figuur 10: Opname van de uitbouw die in 1991 werd toegevoegd.

3. Beschrijving huidige situatie

3.1. Algemeen

Het pand staat op een onregelmatig gevormd grondvlak dat gericht is op de Wilhelminalaan en omvat een deels onderkelderde begane grond, een verdieping en een zolder onder een kap met plat.

3.2. Het exterieur⁴

De onderkelderde villa is opgetrokken uit twee lagen en een dakverdieping in grotendeels wit gepleisterde rode baksteen. Door verschillende erkers en balkons heeft het huis een asymmetrische en onregelmatige verschijningsvorm gekregen. In de segmentbogen boven de vensters met schuiframen en doorlopende banden zijn rood en groen geglaazuurde bakstenen toegepast. De vensters op de begane grond bezitten gekleurd glas-in-lood bovenlichten. Op de verdieping bevinden zich schuifvensters met acht- en twaalfruits bovenlichten. In het middenrisaliet van de voorgevel met hoofdentree, waarboven de naam "Santwyck" is aangebracht, is op de tweede verdieping een loggia met een gemetseld boogvormig balkonhek. Het middenrisaliet wordt bekroond door natuurstenen ornamenten van verschillende grootte. Links van de hoofdentree is een driezijdig uitgebouwde erker met balkonhek en openslaande deuren met twaalfruits bovenlicht. Aan de oostelijke zijde is een grote driezijdig uitgebouwde serre met glas-in-lood met houten balustrade. Het afgeknotte schilddak is rondom gedekt met rood geglaazuurde kruispannen en heeft een houten goot op klossen en in totaal vijf dakkappen onder lessenaarsdak en een ranke gemetselde schoorsteen. Een tweede en derde schoorsteen bevinden zich op uitgebouwde rookkanalen aan de oostelijke en noordzijde. Aan de westelijke gevel bevindt zich in het trappenhuis een rondbogig kozijn waarin een bijzonder gekleurd glas-in-loodraam bevat is. Daarboven steekt een achtkantig torentje met houten goot uit de gevel. Deze is afgedekt met een achthoekige spits bedekt met rood geglaazuurde beverstaartpannen. Een aantal houten constructies, zoals een rijk bewerkte houten veranda met dakconstructie op de serre van de voorgevel, is verdwenen, evenals de houten veranda op de begane grond aan de noordwestelijke hoek. Het oorspronkelijk open balkon met veranda onder lessenaarsdak op de verdieping aan de noordzijde is nu gesloten.

⁴ De beschrijving van het exterieur is integraal overgenomen uit Heemschut 2021.

3.3. Het interieur

3.3.1. De indeling en afwerking

De begane grond van de villa heeft twee entrees: één in de voorgevel, die op de Wilhelminalaan gericht is, en één in het torenlichaam dat het beeld van de rechterzijgevel bepaalt. De entree in de voorgevel betreft de hoofdentree. Inpandig is de heldere structuur aangetast door het dichtzetten van doorgangen waardoor het linker- en het rechterdeel van de begane grond van elkaar gescheiden zijn. Omwille van de leesbaarheid wordt het geheel zoveel mogelijk beschreven alsof er geen scheiding is aangebracht.

Achter de Jugendstil-voordeur bevindt zich een korte gang. Zoals gezegd zijn de oorspronkelijke doorgangen naar het rechterdeel van het pand enkele decennia geleden dichtgezet. In de zo ontstane ruimte waar nu de gang op aansluit is een keuken ingericht. Rechts daarvan bevinden zich sanitaire ruimten. Links van de gang bevindt zich de kamer-en-suite waarvan het suitekozijn en de bijbehorende kasten nog aanwezig zijn, maar met plaatmateriaal is dichtgezet. In het rechterdeel strekt zich eveneens een gang uit achter de voordeur, en in deze gang is de representatieve trap geplaatst die tot aan de zolder doorloopt. Ook in dit deel zijn doorgangen dichtgezet, de oorspronkelijke opzet (die van oudsher wat hokkerig is) is nog herkenbaar.

Over de afwerking van de begane grond kan worden gezegd dat deze nog relatief gaaf bewaard gebleven is, althans, vanuit architectuurhistorisch oogpunt. De vloeren, deuren (glas en paneel) en kozijnen, de stucplafonds en de stookplaats in de met houtwerk afgezette erker van achterkamer van de kamer-en-suite zijn alle te relateren aan de bouwtijd van het pand. De bouwtechnische staat van de vloeren is slecht, hetgeen ook opgaat voor de plafonds. Doordat (grote) delen van de plafonds op diverse plaatsen zijn losgekomen als gevolg van lekkages, kon worden vastgesteld dat de plafonds zijn opgebouwd uit stuc op riet, bevestigd op houten rachels die tegen de ongeschaafde vloerbalken zijn gespijkerd. De trap is uitgevoerd met gesneden trappalen waaraan de invloed van de Jugendstil zich duidelijk verradt. De segmentbogig gesloten doorgangen in de verkeersruimten en de consoles die de bogen schragen zijn qua profilering verwant met de vormtaal van de renaissance.

3.3.2. Fotodocumentatie begane grond

Figuur 11: Een blik in de hal aan de Wilhelminalaan.

Figuur 12: Een plafond in één van de verkeersruimten op de begane grond.

Figuur 13: De erker aan de zijde van de Wilhelminalaan.

Figuur 14: Het midden ornament in de voorkamer. In de achterkamer is de vormgeving identiek.

Figuur 15: Het doekstuk van het plafond in de achterkamer.

Figuur 16: De Jugendstil trappaal en de renaissancistische console.

Figuur 17: Het plafond in de verkeersruimte bij de trap.

Figuur 18: De oorspronkelijke erker met representatieve houten panelen en stookplaats, aan de oostgevel.

Figuur 19: De schouwmantel.

Figuur 20: Het middenornament in de achterkamer.

Figuur 21: De profiellijst van het plafond in de achterkamer.

Via de bordestrap is de verdieping ontsloten. Aan een onregelmatig gevormde gang bevindt zich een aantal kamers die niet meer zijn voorzien van oorspronkelijke afwerkingen. Alleen de schouwmantel van de kamer aan de rechter achterzijde, de paneeldeuren en deurkozijnen zijn aan de bouwtijd te koppelen. Op de verdieping is sprake van een getoogde doorgang die met consoles geomamenteerd is. Verder zijn er op de verdieping geen noemenswaardige historische elementen bewaard gebleven. De indeling van de zolder bestaat uit een aantal kamers en deze inrichting lijkt vrijwel geheel te zijn vernieuwd waarbij paneeldeuren werden hergebruikt. De afwerking is geheel recent. Achter de softboard beplating van de dakschilden gaat het oorspronkelijke beschot van kraaldelen schuil.

3.3.3. Fotodocumentatie verdieping en zolder

Figuur 22: Het trappenhuis op de verdieping.

Figuur 23: Opname naar de verdieping vanuit het trappenhuis. Rechts: console onder de getoogde doorgang.

Figuur 24: Detailopname van één van de de sobere plafonds op de verdieping.

Figuur 25: Impressie van de huidige afwerking. In de overige kamers is de afwerking vergelijkbaar.

Figuur 26: Impressie van één de kamers op de verdieping.

Figuur 27: De stookplaats in de rechter achterkamer op de verdieping.

Figuur 28: Detailopname van de schouwmantel.

Figuur 29: De plafondconstructie die door verval in het zicht is gekomen.

Figuur 30: Eén van de plafonds op de verdieping.

Figuur 31: Het trappenhuis ter hoogte van de zolder.

Figuur 32: Impressie van de zolderkamers.

3.3.4. De constructies

De vloerconstructies in het pand zijn alle van hout, met uitzondering van de granitovloeren in gangen achter de entrees. Omdat na de bouw plafonds werden aangebracht zijn de vloerbalken niet voorzien van enige representatieve profilering of afwerking. Op de zolder is de kapconstructie vrijwel geheel in het zicht. Het betreft een vrij standaard constructie met jukken waarvan de spantbenen vrij steil zijn geplaatst om de beschikbare zolderruimte te optimaliseren. Over de dekbalken liggen de balken waarop het platte dak is bevestigd. Het constructiehout is machinaal gezaagd, er zijn derhalve geen telmerken aanwezig.

Figuur 33: De kapconstructie.

4. Waardering en waardestellingen

4.1. Algemeen

De hieronder opgestelde waardering van Wilhelminalaan 1 is gebaseerd op de gegevens die het veldwerk en het beknopte historisch onderzoek hebben opgeleverd. De bouwtechnische staat, gebruikers-, ontwerpbelangen of financiële aspecten zijn niet van invloed op deze waardering. De afweging van deze belangen zal door anderen, bijvoorbeeld het bevoegd gezag, gedaan moeten worden. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het gegeven dat het aantasten van waardevolle elementen beargumenteerd moet worden naarmate de waarden hoger zijn.

4.2. Methodiek

De waardering is opgesteld op basis van de criteria zoals beschreven in de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009) en omvat de toetsing van de algemene historische waarde, de stedenbouwkundige waarde, de waarde vanuit de architectuurgeschiedenis, de bouwhistorische waarde en waardering van de gebruiksgeschiedenis.

De verschillende onderdelen van het object worden getoetst op de mate van gaafheid en authenticiteit, en de mate van zeldzaamheid.

- Hoge monumentale waarde wordt toegekend aan onderdelen die van fundamenteel belang zijn voor de betekenis van het object. Vanuit bouw- en cultuurhistorisch oogpunt zal gestreefd moeten worden naar volledig behoud van deze onderdelen. Aanpassingen kunnen alleen doorgevoerd worden wanneer de waarde niet wordt aangetast of wanneer deze door de aanpassing worden versterkt. Ingrepen in hoog gewaardeerde elementen moeten met zorg uitgevoerd worden, waarbij de architectuur van het object leidend en maatgevend is.

- Positieve waarde moet worden gezien als basiswaarde en wordt toegekend aan onderdelen die van belang zijn voor het object. Vanuit bouw- en cultuurhistorisch oogpunt zal gestreefd moeten worden naar zoveel mogelijk behoud van deze objecten. Aanpassing kunnen doorgevoerd worden wanneer de monumentale waarde van het geheel niet wordt aangetast.

- Indifferente waarde wordt toegekend aan onderdelen die van weinig tot geen belang zijn voor het object. Elementen die indifferent gewaardeerd worden kunnen zonder voorbehoud gewijzigd of zelfs gesloopt worden.

De verschillende monumentale waarden zijn in kleur weergegeven op de meest recente plattegronden. Omwille van de leesbaarheid van dit kaartmateriaal is voor een beperkte diepgang in detaillering gekozen. Het kaartmateriaal en de geschreven waardestelling vormen een eenheid.

In het kaartmateriaal kunnen dubbel gemarkeerde elementen voorkomen. Van een stookplaats kan bijvoorbeeld de locatie en het rookkanaal een hoge waarde hebben, en gemarkeerd worden met een blauwe stervorm, terwijl de schouwmantel geen monumentale waarde heeft, en met een gele stervorm wordt gemarkeerd. Eenzelfde situatie kan zich voordoen bij de afwerking van het interieur als bijvoorbeeld alleen het plafond nog authentiek is, en het overige van de zichtbare afwerkingen van recente datum is. In dat geval zullen er twee markeringen staan.

4.3. Waardering

4.3.1. *Algemene historische waarden*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de algemene historische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- Als uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en);
- als uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling(en);
- als uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en);
- vanwege de innovatieve waarde of pionierskarakter.

Wilhelminalaan 1 heeft een waarde in algemeen historische zin als onderdeel van de bouw- en bewoningsgeschiedenis van Hillegom rond het begin van de twintigste eeuw. De bebouwingsgeschiedenis van het gebied waarin het pand staat vangt aan rond het einde van de negentiende eeuw en houdt verband met de economische groei van het dorp als gevolg van de bollenteelt. Vanuit typologisch oogpunt is het gebouw waardevol. Het kan gezien worden als een schoolvoorbeeld van hoe de vermogende bollenboeren uiting gaven aan hun welstand. Typologisch worden dergelijk representatieve woonhuizen *bollenvilla's* genoemd.

4.3.2. *Ensemble- en stedenbouwkundige waarden*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de ensemble- en stedenbouwkundige waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- Als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van (inter)nationale betekenis is;
- vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van een streek, stad of wijk;
- vanwege de wijze van verkaveling/inrichting/voorzieningen;
- vanwege het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk;
- vanwege de hoge kwaliteit van de bebouwing en de historisch- ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of de bodemgesteldheid.

Het pand maakt onderdeel uit van de lintbebouwing langs de Wilhelminalaan zoals deze rond het begin van de twintigste eeuw vorm kreeg. Het voert te ver om te spreken van een ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van (inter)nationale betekenis is, maar binnen de lokale en regionale context is er zeker sprake van een waardevol geheel. Tevens is het een beeldbepalend element in het ensemble van bollenvilla's die thans nog in Hillegom en de overige bollendorpen in de regio aanwezig zijn.

4.3.3. *Architectuurhistorische waarden*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de architectuurhistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- het object is van belang voor de geschiedenis van de architectuur;
- het object is van belang binnen het oeuvre van een bouwmeester of architect;
- het object is van belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp;
- het object is van belang vanwege de ornamentiek;
- het object is van belang vanwege de interieurafwerking, in samenhang met het exterieur.

Vanuit architectuurhistorisch oogpunt is het pand waardevol. De gebruikte vormtaal is eclectisch en kenmerkend voor de bouwtijd en het gebouwtype. Ondanks de diverse en weinig liefdevol uitgevoerde aanpassingen moet gesteld worden dat de samenhang tussen het exterieur en het interieur niet verloren is gegaan. Inpandig is de oorspronkelijke indeling en representatieve afwerking nog in belangrijke mate aanwezig. Tevens is het pand van waarde als uiting van de lokale, ontwerpende aannemerij die binnen de architectuurhistorie een tamelijk onbelicht fenomeen vormt.

4.3.4. *Bouwhistorische waarden*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de bouwhistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- vanwege het voor de geschiedenis van de bouwtechniek;
- vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis (historische gelaagdheid);
- vanwege het materiaalgebruik.

De bouwhistorische waarde van het pand is gering te noemen. De gebruikte materialen en de toepassingen ervan zijn algemeen toegepast in de periode dat het pand werd gebouwd, en niet zeldzaam of uniek te noemen. Van een belangrijke of interessante historische gelaagdheid is in het geheel geen sprake.

4.3.5. *Waarden met betrekking tot de gebruikshistorie*

In de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek volgt de bepaling van de gebruikshistorische waarden op de toetsing van het object aan de hand van de onderstaande criteria:

- het object is van belang vanwege een (historische) functie, gebruik of productie in het object/complex;
- het object is van belang als herinnering aan een historische gebeurtenis of prominente bewoner/ gebruiker/ opdrachtgever.

De waarde binnen de context van de gebruikshistorie is gelegen in de onlosmakelijke relatie van het gebouw met de bloembollencultuur in Hillegom en de streek.

5. Waardestellingen

5.1. Hoge monumentale waarden

- Het exterieur vertegenwoordigt een hoge waarde vanwege de mate van gaafheid, de karakteristieke typologie en de mate van zeldzaamheid.
- De onderdelen van het interieur die horen tot de oorspronkelijke opzet (indeling, trap, vloeren, deuren en kozijnen, stookplaatsen en de plafonds op de begane grond) worden hoog gewaardeerd vanwege de mate van zeldzaamheid en gaafheid. Hierbij moet worden opgemerkt dat de gaafheid vanuit monumenten oogpunt wordt toegekend; de bouwkundige staat is in veel gevallen betreurenswaardig.

5.2. Positieve monumentale waarden

- Aan de oorspronkelijke plafonds op de verdieping een positieve waarde toe te kennen. Deze waarde moet gezien als een waarde "ten hoogste". Genoemde plafonds behoren tot de oorspronkelijke opzet van het gebouw, maar zijn zeer algemeen en weinig zeldzaam te noemen.
- De constructies zijn kenmerkend voor de bouwtijd, maar in opzet en uitvoering zeer veel voorkomend. De waarde is met name gelegen vanwege het feit dat zij onderdeel uitmaken van de oorspronkelijke opzet.

5.3. Indifferente monumentale waarden

- Alle aanpassingen die na de bouwtijd zijn doorgevoerd worden indifferent gewaardeerd. Dit vanwege het weinig duidende karakter dat mede het gevolg is van het onbeduidende materiaalgebruik.

5.3.1. Waardestellingsplattegronden

Figuur 34: De monumentale waarden in kleur geprojecteerd op de weergave van het grondplan van de begane grond, bestaande situatie 1993. Omwille van de leesbaarheid is de waardering van de draagconstructie niet weergegeven. De dichtzettingen uit 1993 zijn niet weergegeven. (BWT/IDDS)

Legenda

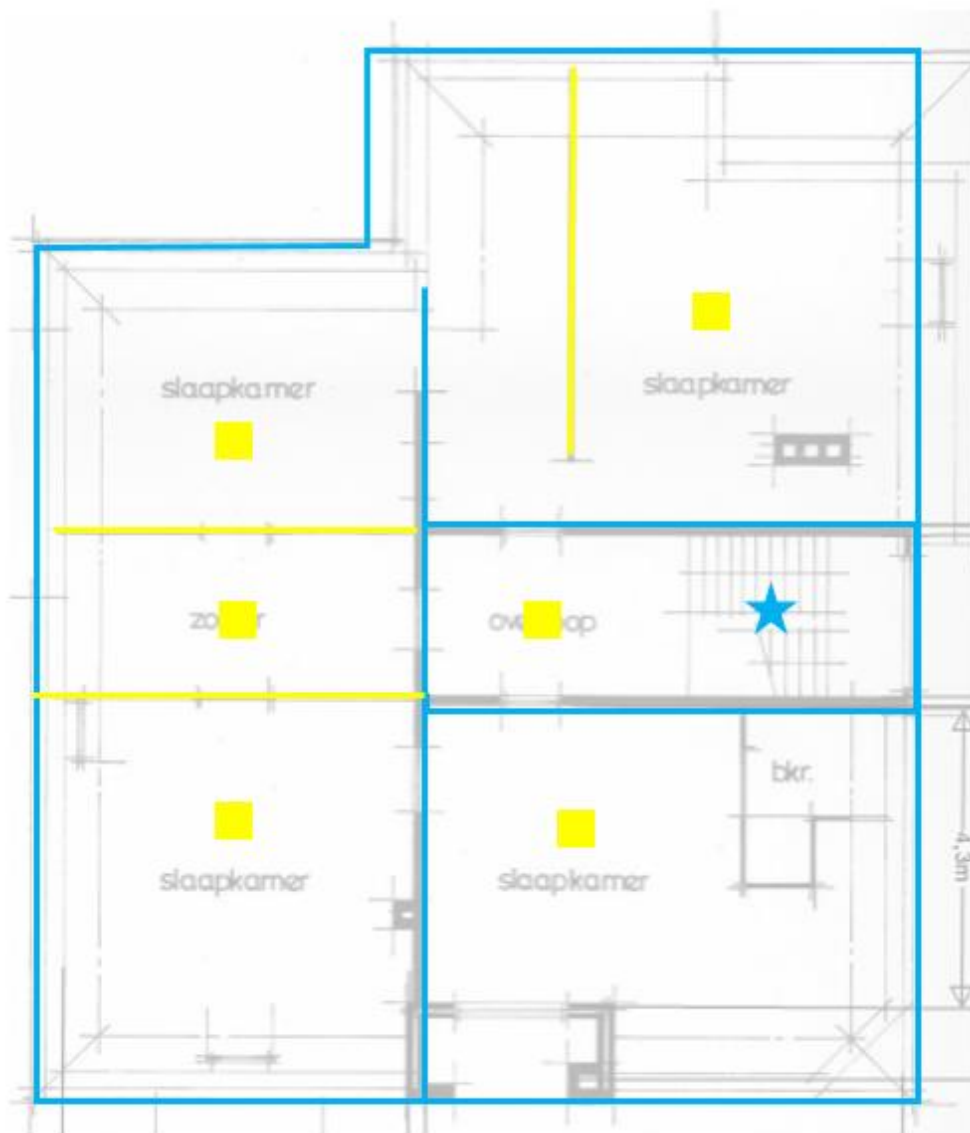
- Hoge monumentale waarde
- Positieve monumentale waarde
- Indifferente waarde
- Niet waargenomen
- X Gewelf / Balklaag / Kap
- Interieur indeling
- Interieur afwerking
- ☆ Object

Figuur 35: De monumentale waarden in kleur geprojecteerd op de weergave van het grondplan van de verdieping, bestaande situatie 1993. Omwille van de leesbaarheid is de waardering van de draagconstructie niet weergegeven. De dichtzettingen uit 1993 zijn niet weergegeven. (BWT/IDDS)

Legenda

- Hoge monumentale waarde
- Positieve monumentale waarde
- Indifferente waarde
- Niet waargenomen
- X Gewelf / Balklaag / Kap
- Interieur indeling
- Interieur afwerking
- ☆ Object

Figuur 36: De monumentale waarden in kleur geprojecteerd op de weergave van het grondplan van de zolder, bestaande situatie 1993. Omwille van de leesbaarheid is de waardering van de kapconstructie niet weergegeven. De dichtzettingen uit 1993 zijn niet weergegeven. (BWT/IDDS)

Legenda

- Hoge monumentale waarde
- Positieve monumentale waarde
- Indifferente waarde
- Niet waargenomen
- X Gewelf / Balklaag / Kap
- Interieur indeling
- Interieur afwerking
- ☆ Object

6. Analyse monumentwaarden in relatie met de bouwtechnische staat

6.1. Inleiding

Door de opdrachtgever is gevraagd een uitspraak te doen wat de gevolgen van de noodzakelijke bouwkundige ingrepen zijn voor interieurelementen die vanuit historisch oogpunt van hoge monumentale waarde worden geacht. Hoewel dit de facto niet de rol is van de bouwhistoricus, een dergelijke uitspraak ligt normaliter in de handen van de erfgoed- of monumentencommissie, is gemeend deze vraag toch op te pakken. De reden hiervoor is de urgentie, als gevolg van de huidige bouwkundige staat van het gebouw die doet vermoeden dat een langere periode van leegstand en verval onherroepelijk zal leiden tot meer schade en potentieel verlies van het gehele bouwwerk.

Om inzicht te krijgen in de gevolgen van een renovatie is geput uit de resultaten van het bouwtechnisch onderzoek, gekoppeld aan de situatie ten tijde van het bouwhistorisch onderzoek.⁵ De onderstaande uitspraken zijn staccato en bondig van opzet. Nadrukkelijk moet worden gezegd dat met deze lijst geenszins wordt getracht de besluitvorming op enige wijze te sturen of anderszins te beïnvloeden. Het is een eenvoudige, feitelijke en toetsbare lijst die met een zuivere en onafhankelijke blik is opgesteld.

6.2. Overzicht

6.2.1. Vloeren (Ten Theije, p.15)

De vloeren (constructie en afwerking) in het pand worden hoog gewaardeerd als onderdelen van de oorspronkelijke opzet. De bouwkundige staat van de houten draagconstructies en de ondervloer is redelijk. De vloerafwerking is door waterschade sterk beschadigd en laat los.

Herstellen van de houten draagconstructies zal verlies van de al sterk aangetaste vloerafwerking tot gevolg hebben. Opgemerkt dient te worden dat ook het herstellen van het muurwerk (inboeten van scheuren, inboeten van geveldelen die door zwam zijn aangetast, Ten Heije p.10-11) gevolgen zal hebben voor de vloerconstructies.

6.2.2. Plafonds (Ten Theije, p. 15)

De representatieve plafonds in het pand worden hoog gewaardeerd als onderdelen van de oorspronkelijke opzet, de mate van gaafheid en zeldzaamheid. De bouwkundige staat van de plafonds is door de langdurige leegstand, lekkages en de afwezigheid van onderhoud slecht. Daarbij vormen de plafonds en de draagconstructies een eenheid. Immers, de plafond zijn tegen de onderzijde van de houten vloerbalken bevestigd.

De schade aan de plafonds is van dien aard en grootte, dat restauratie waarschijnlijk niet meer op redelijke wijze uitgevoerd kan worden. Omdat de plafonds nagelvast verbonden zijn met de balklagen, moet worden geconcludeerd dat het niet mogelijk zal zijn de vloeren te herstellen met behoud van de plafonds. Mede vanwege de genoemde bouwtechnische staat van de plafonds.

⁵ Ten Theije 2021, hoofdstuk 4 en 5.

7. Bronnen

Aller, B. van, 2021: *Bond Heemschut Waardestelling Villa Santwyck Wilhelminalaan 1 Hillegom*, Amsterdam.

Blijdenstijn, R. en R. Stenvert, 2000: *Bouwstijlen in Nederland 1040-1940*, Amsterdam.

Bultink, M. en W. Knoops, 2018: Wordt villa Casa Cara ofwel Santwijck een monument? In: *Hankouserieën, aflevering 77*, Hillegom.

Hulkenberg, A.M., 1985: *Hillegomse Geschiedenissen*, Hillegom.

Lodewijk, T., 1972: *Van wildernisse tot bollenstreek*, Haren.

Ten Theije, 2021: *Bouwkundige opname Villa Santwijck*, Holten.

Afbeeldingen

Alle afbeeldingen zijn gemaakt door M.C. van Dam/IDDS tenzij anders vermeld.

BHS: Bond Heemschut

BWT: Archief bouw- en woningtoezicht.

KAD: Kadaster

RCE: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

VVOH: Vereniging Vrienden van Oud Hillegom

Over IDDS en de auteur

IDDS is een landelijk opererend multidisciplinair onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van vraagstukken met betrekking tot grond, (ge)bouwen en milieu. Het werd in 1988 opgericht als petrochemisch adviesbureau met als specialisme het ontwerp van pijpleidingen voor het vervoer van chemicaliën en vloeistoffen. Vanaf 1997 ontwikkelde het bedrijf zich tot een bureau dat onder meer gespecialiseerd is in milieukundig bodemonderzoek, bodemsaneringen, asbestonderzoek en archeologie. Sinds 2016 is de afdeling archeologie uitgebreid met bouwhistoricus Michel van Dam.

Van Dam (1974) volgde in 2003 de deelstudie “Inleiding in de Bouwhistorie” aan de universiteit Leiden. Van 2005 tot 2016 werkte hij als bouwhistoricus bij bureau BAAC te 's-Hertogenbosch waar hij diverse bouw- en cultuurhistorische onderzoeken verrichtte. In 2015 werd Van Dam ingeschreven in het register van de Bond van Nederlandse Bouwhistorici. Hij is (mede) auteur van diverse publicaties over de historie van Noordwijk (ZH).

8. Bijlagen

Beschrijving Bond Heemschut

Artikel Hankouserieën

WAARDESTELLING

Villa Santwyck Wilhelminalaan 1

*Bart van Aller /
Erfgoedvereniging Heemschut*

mei 2021

INHOUD

Inleiding	3
Opzet.....	3
Historie	3
Hillegom.....	3
Veldhuizen van Zanten.....	4
Villa Casa Cara.....	4
Villa Santwyck.....	7
Waardering	8
Gebruikte bronnen en literatuur	9

BART VAN ALLER

Bouwhistorisch en Archivalisch
onderzoek en advies

Olivierlaan 7
6703 JB Wageningen
bvanaller@planet.nl

M: +31(0)6 21462594

In opdracht van:
Erfgoedvereniging Heemschut
Mei 2021

Inleiding

In opdracht van de Erfgoedvereniging Heemschut is van Villa Santwyck (Wilhelminalaan 1 te Hillegom) door Bart van Aller een waardestelling op basis van het exterieur gemaakt. Het object staat al jaren leeg en te verpauperen en wordt momenteel met afbraak bedreigd.

In 1988 is Villa Santwyck opgenomen in het M.I.P Zuid-Holland (Monumenten inventarisatie Project) met als motivatie: *Zeer karakteristiek pand door vorm en afmetingen. Markante villa, Gaaf.*

In augustus 2006 is Villa Santwyck opgenomen in de selectielijst waardevolle objecten en gebieden in de gemeente Hillegom.

In het in 2007 vastgestelde bestemmingsplan staat: *De gemeente wil toestemming verlenen aan bouwplannen mits de beeldbepalende villa gehandhaafd blijft.*

Opzet

Dit rapport is samengesteld op basis van bestaand archief en literatuuronderzoek afkomstig van de Stichting vrienden van Oud Hillegom (SVvOH) aan gevuld met uitgebreid historisch onderzoek. Een aparte observatie van het object met bijbehorend archiefonderzoek was door coronamaatregelen en de ontoegankelijkheid van het pand niet mogelijk. Het pand is in mei 2020 geheel dichtgezet om vandalisme te voorkomen.

Villa Santwyck april 2021 Bron: SVvOH

Historie

Hillegom

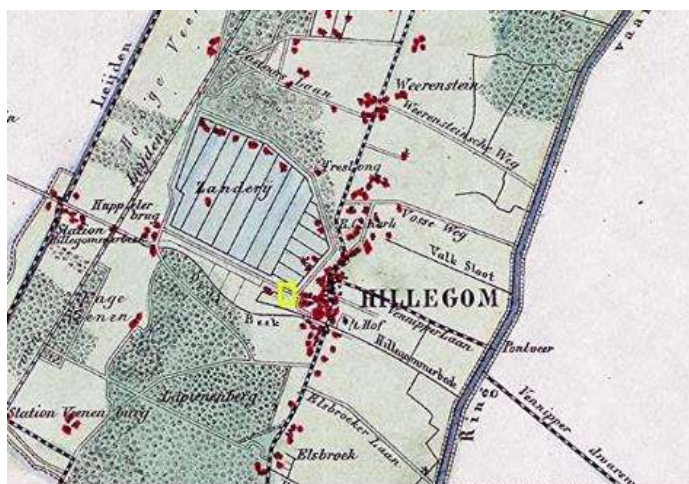
Hillegom dorp in Zuid-Holland is ontstaan op een strandwal en voor het eerst vermeld in 1248. In die tijd stond er al een aan St.-Maarten gewijde kapel, die door graaf Willem II aan de abdij van Egmond werd geschonken.

De bebouwing concentreerde zich aanvankelijk aan de huidige Hoofdstraat, als onderdeel van een over de strandwal lopende weg (Leidsestraat en Weeresteinstraat).

De daaraan in de 17de en 18de eeuw ingerichte buitenplaatsen zijn inmiddels verdwenen. Aan de zuidzijde van de Hoofdstraat ligt een driehoekig pleintje (Houttuin), waar oorspronkelijk het rechthuis stond.

Vanaf 1870 ontwikkelde Hillegom zich tot een welvarend dorp met talrijke nieuwe landhuizen en villa's van welgestelde bollenkwekers en- handelaren, zoals bijvoorbeeld de families van Waveren, van der Schoot, van Til, Lommerse en de familie Veldhuizen van Zanten. De bloembollenbedrijven verdienden in het eerste kwart van de 20ste eeuw veel geld met de teelt, handel en export van bloembollen. Veel van deze 'bollenvilla's zijn in de loop van de tijd afgebroken of ingrijpend verbouwd. In het eerste kwart van de 20ste eeuw werden enkele nieuwe woonwijken verwezenlijkt.

Na de Tweede Wereldoorlog is het gebied ten oosten van de dorpskern volgebouwd tot aan de ringvaart van de Haarlemmermeerpolder. De ligging tussen Haarlem, Leiden en Amsterdam, gepaard aan een goede infrastructuur, maakte Hillegom de laatste decennia van de twintigste eeuw tot een gewilde woongemeente. De bevolking groeide snel, van 9000 inwoners rond 1920 tot ruim 22.000 in 2021.

Detail Gemeente Hillegom, Kuypers 1868 (geel omlijnd locatie Villa Santwyck). Bron: www.atlas1868.nl

Veldhuizen van Zanten

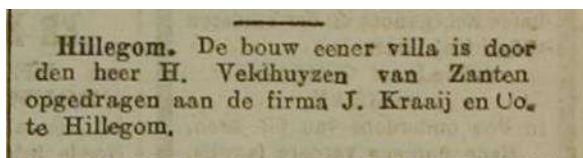
De tuinbouwgeschiedenis van de familie Veldhuyzen van Zanten begint in 1822 met stamvader Rutgerd Veldhuyzen van Zanten, die zeven hectare grond op de Zanderij koopt van Jan Six IV. Hij gaat er zoals de meeste tuinbouwers aardappelen en groenten verbouwen. Een van de veertien kinderen, zoon Jan zet het bedrijf door als J.Veldhuyzen van Zanten en vestigt zich op villa Aurora aan de Wilhelminalaan nr 1.

Zijn zoon Hendrik Veldhuyzen van Zanten, werd in 1864 geboren te Hillegom en was oprichter van het bloembollenteelt- en handelsbedrijf H.V.van Zanten 'Continental', een voortzetting van het bedrijf van zijn vader dat van 1924 tot 1995 heeft bestaan. Hij bouwde dit bedrijf uit met de handel in Duitsland en België. Hyacinten waren de belangrijkste producten in het bedrijf.

Villa Casa Cara

Het is Hendrik Veldhuyzen van Zanten die in 1905/1906 de villa Casa Cara (later Santwyck) liet bouwen tussen het bollenhuis en de villa Aurora van zijn vader in. De blauwdrukken in het bouwarchief van de gemeente Hillegom vermelden geen architect.

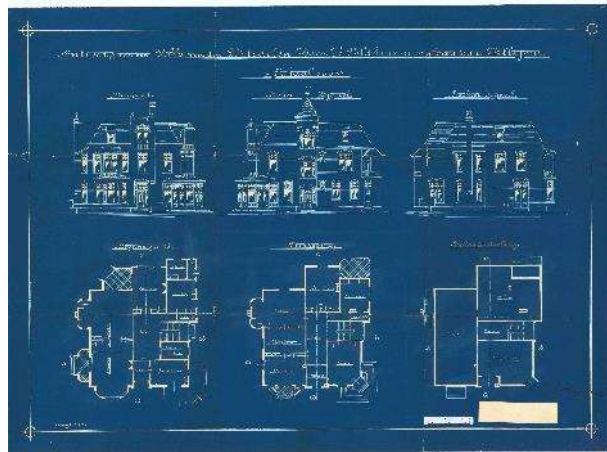
De bouw wordt opgedragen aan aannemer, metselaar en timmerman Johannes Kraaij & Co uit Hillegom die het aannemingsbedrijf en stoomtimmerfabriek "De Nijverheid" bezat aan de haven te Hillegom. Het is niet zeker of deze Johannes Kraaij (1875-1930) ook het ontwerp voor de villa gemaakt heeft daar hij vaak voor architecten als H.P. Berlage, J.W.F.Hartkamp, J. Verheul en J.J. M.A. en J. van Nieukerken de ontwerpen als aannemer uitvoerde. De gebouwde villa wijkt op een aantal kleine onderdelen af van de oorspronkelijke ontwerptekeningen.

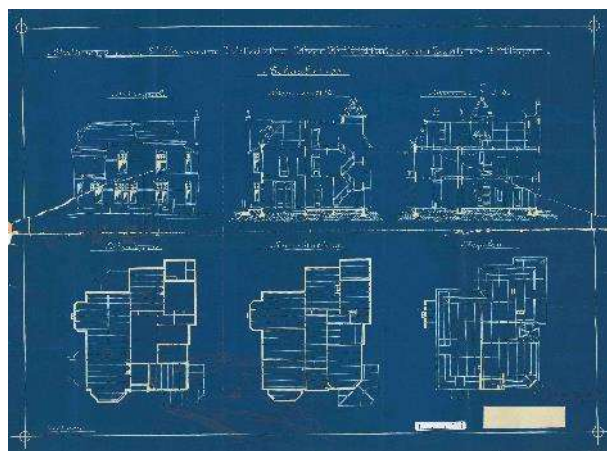
Bouw Villa 'Casa Cara' Bron: Leidsch Dagblad 29-09-1905

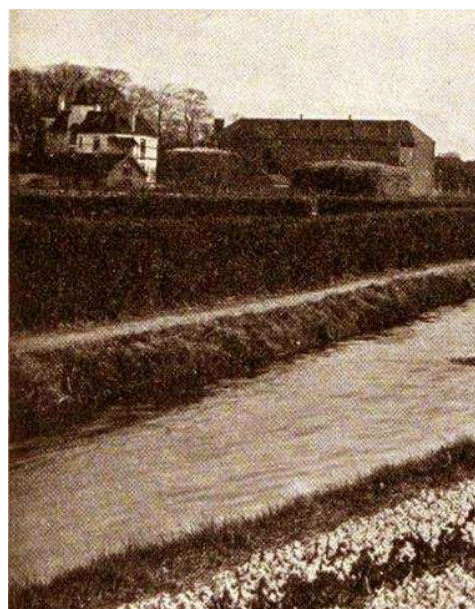
Gezicht vanaf de Veenenburgerlaan 1905, vlak vóór de bouw
Bron: Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, 1916

Bouwtekening Voor- linker en rechterzijgevel 1905
Bron: GA Hillegom

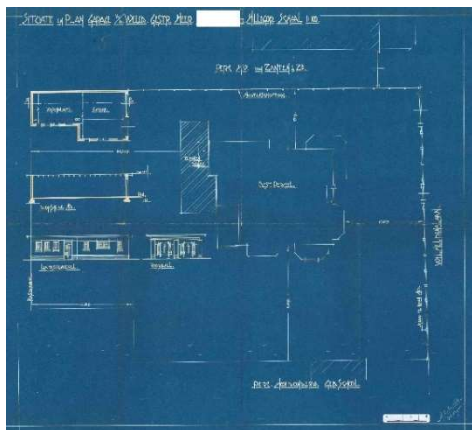
Bouwtekening achtergevel en doorsneden (constructie) 1905
Bron: GA Hillegom

Achterzijde Villa Casa Cara met naastgelegen Openbare Lagere School op de hoek Wilhelminalaan en de van den Endelaan in 1915.

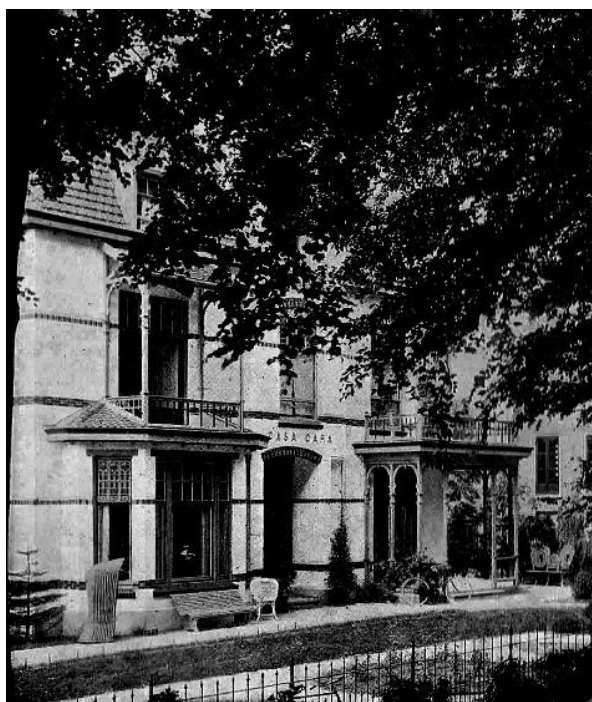
Bron: Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, 1916.

De zoon van Hendrik, Hubertus Hendrik (1899-1972) kwam ook in de zaak en zorgde voor de verdere ontwikkeling. Oost-Europa en voornamelijk Rusland werden belangrijke afzetgebieden. Wellicht heeft de zgn. 'Russische kelder' ingetekend op de blauwdruk hiermee te maken. Vermoedelijk is in 1922 rechts achter de villa de losstaande L-vormige garage met waskamer gebouwd. Deze garage werd ontworpen door de Hillegomse bouwkundig aannemer Adrianus Leliveld. Tevens is er een ondergrondse kelder aan de achterzijde van de villa ingetekend.

Ontwerptekening garage met washuis achter de villa.
Bron: GA Hillegom

Mede door de Russische revolutie in 1917 en later de aanloop naar de economische crisis van 1929 kwamen bloembollenondernemers en dus ook Veldhuyzen van Zanten in financiële moeilijkheden en moest Hubertus uiteindelijk villa Casa Cara en het overgrote deel van de land en bedrijfsgebouwen verkopen.

Voorzijde Villa Casa Cara met origineel hekwerk ca.1925.
Bron: SVvOH

Burgemeester Dirk Frans Pont ca.1925.
Bron: www.wikipedia.nl

In mei 1929 werd villa Casa Cara verkocht aan burgemeester Dirk Frans Pont die op zoek was naar een ambtswoning. Hij liet het huis verbouwen en doopte het om in 'Villa Santwyck'. Mogelijk verdwenen bij deze verbouwing o.a. de rijk bewerkte houten veranda's op de driezijdig uitgebouwde serre aan de voorgevel en op de noordwesthoek van de begane grond. Ook is mogelijk toen ook het smeedijzeren hekwerk aan de straatzijde vervangen.

In 1937 moest Pont het burgemeesterschap van Hillegom opgeven omdat hij als lid van de NSB in de eerste kamer verkozen werd. Villa Santwyck werd verkocht aan de succesvolle bloembollenexporteur Arie Jan van Engelen (1901-1979) die al sinds 1933 eigenaar was van de rechts naast de villa gelegen bollenschuur.

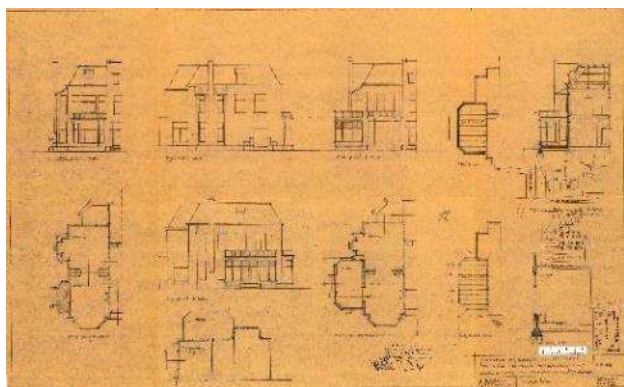

Boembollenbedrijf A.J. van Engelen met rechts de achterzijde van Villa Santwyck Bron: www.postcardsfrom.nl

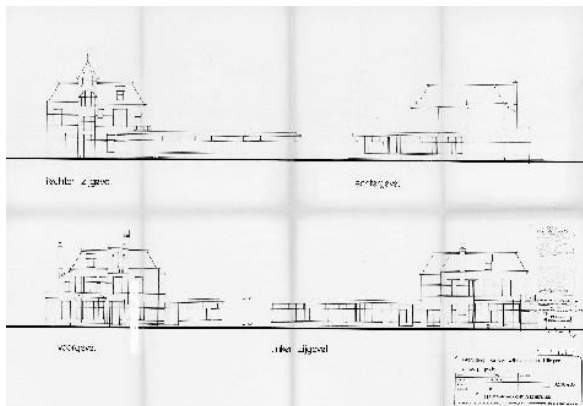
Achterzijde Villa Santwyck met bollenschuur en open veranda ca.1937. Bron: SVvOH

In 1951 werd door A.J. van Engelen aan de oostelijke zijde het terras omgezet in een grote glazen serre ontworpen door de Hillegomse architect W. Kuitens.

Ontwerptekeningen serre linkerzijde 1951. W.Kuitens
Bron: GA Hillegom

In 1972 ging het echter slecht met het bedrijf van A.J. van Engelen en werd het overgenomen door het Britse bedrijf Hortico dat als snel de stekker eruit trok. Villa Santwyck kwam in 1973 in handen van ondernemer Rein van der Laan (1934-2005) die het twintig jaar met zijn familie bewoonde. In 1993 vertrok de familie van der Laan naar een andere locatie en werd Santwyck tot paramedisch centrum verbouwd. Het ontwerp was van Hans van Egmond Architecten uit Noordwijk. De oude garage werd met de villa verbonden met praktijkruimten en de kamers in de villa werden verhuurd aan jongeren. De villa ging door achterstallig onderhoud gaandeweg achteruit.

Ontwerptekening kantoorruimten 1992. Bron: GA Hillegom

In februari 2004 werd door de familie van der Laan een bouwplan ingediend voor het perceel met villa Santwyck. Het bouwplan voorzag in de sloop van villa Santwyck, en het bouwen van 16 appartementen en 2 vrijstaande villa's. De gemeente Hillegom wilde toestemming verlenen aan de plannen mits de beeldbepalende villa gehandhaafd blijft. Het plan gaat echter niet door.

In mei 2018 laat Mw. van der Laan door Robert 't Jong van Bouwburo Bollenstreek te Hillegom een technisch rapport opstellen dat concludeert dat Villa Santwyck door de vele technische gebreken een economische total loss is. De familie van der Laan vraagt wederom een sloopvergunning aan die niet wordt verleend omdat inmiddels het pand in het bestemmingsplan "De Zanderij uit 2007 als karakteristiek bouwwerk is aangemerkt.

De villa komt vervolgens door verkoop in handen van de Verda Holding bv te Laren. Deze partij laat door het bureau SRO bv te Arnhem een studie uitvoeren om de villa Santwyck te renoveren en het achterliggende terrein te herontwikkelen naar kleinschalige woningbouw.

Ook dit plan gaat niet door en Villa Santwyck wordt verkocht aan de Bricks Development Group die het op zijn beurt in november 2020 doorverkoopt aan Gaudium Real Estate. Gaudium is voornemens de locatie te herontwikkelen tot een zorgcomplex voor ouderen.

Voor de villa is in 2020 weer een sloopvergunning aangevraagd, maar niet verleend vanwege het vigerende bestemmingsplan. De gemeentelijke monumentencommissie moet zich nu buigen over een monumentenstatus.

Er is tot tweemaal toe getracht om brand te stichten in de leegstaande villa. Het pand is nu dichtgespijkerd en staat leeg. De gemeente wil volgens media met de nieuwe eigenaar contact opnemen om te kijken wat de plannen zijn met dit pand.

Huidige situatie april 2021 Bron: SVvOH

Villa Santwyck

Villa 'Casa Cara' of Villa 'Santwyck' zoals het vanaf 1929 heet, is in 1905/1906 door de Hillegomse firma Joh. Kraaij & Co gebouwd in de eclectische overgangsstijl met enige invloeden van de Art Nouveau en de Chal  tstijl in een sobere opzet. Een mogelijke betrokkenheid van een architect is niet aangetoond.

Exterieur

De onderkelderde villa is opgetrokken uit twee lagen en een dakverdieping in grotendeels wit gepleisterde rode baksteen. Door verschillende erkers en balkons heeft het huis een asymmetrische en onregelmatige verschijningsvorm gekregen. In de segmentbogen boven de vensters met schuifvensters en doorlopende banden zijn rood en groen geglaazuurde bakstenen toegepast. De vensters op de begane grond bezitten gekleurd glas-in-lood bovenlichten. Op de verdieping bevinden zich schuifvensters met acht- en twaalfruits bovenlichten.

Voorgevel (Noordzijde) villa Santwyck
Bron: www.google.nl/maps

In het middenrisaliet van de voorgevel met hoofdentree, waarboven de naam "Santwyck", is op de tweede verdieping een loggia met een gemetseld boogvormig balkonhek. Het middenrisaliet wordt bekroond door natuurstenen ornamenten van verschillende grootte. Links van de hoofdentree een driezijdig uitgebouwde erker met balkonhek en openslaande deuren met twaalfruits bovenlicht. Aan de oostelijke zijde is een grote driezijdig uitgebouwde serre met glas-in-lood met houten balustrade.

Linkerzijgevel (oostzijde)
Bron: SVVOH

Het afgeknotte schilddak is rondom gedekt met rood geglaazuurde kruispannen en heeft een houten goot op klossen en in totaal vijf dakkapellen onder lessenaarsdak en een ranke gemetselde schoorsteen. Een tweede en derde schoorsteen bevinden zich op uitgebouwde rookkanalen aan de oostelijke en noordzijde. Aan de westelijke gevel bevindt zich in het trappenhuis een rondbogig kozijn waarin een bijzonder gekleurd glas-lood-raam bevat is. Daarboven steekt een achtkantig torentje met houten goot uit de gevel. Deze is afgedekt met een achthoekige spits bedekt met rood geglaazuurde beverstaartpannen.

Rechterzijgevel met glas-in loodraam in het trappenhuis.
Bron: SVVOH

Een aantal houten constructies, zoals een rijk bewerkte houten veranda met dakconstructie op de serre van de voorgevel is verdwenen evenals de houten veranda op de begane grond aan de noordwestelijke hoek. Het oorspronkelijk open balkon met veranda onder lessenaarsdak op de verdieping aan de noordzijde is nu gesloten.

Achtergevel (zuidzijde) met oude garage en kantoorruimten
Bron: SVVOH

Interieur

Het interieur kon niet worden bekeken. Via krantenartikelen en internetfoto's is duidelijk dat de diverse stucplafonds met stuc op riet aanzienlijke waterschade hebben opgelopen. Het interieur is door vandalisme en achterstallig onderhoud in uitgewoonde staat en onbewoonbaar verklaard.

Garage

De garage met voormalige waskamer uit vermoedelijk 1922 en de in 1993 gebouwde kantoorruimten die zijn verbonden met de villa, zijn niet onderzocht.

Waardering (Op basis van het exterieur).

Cultuurhistorische waarden

- De villa heeft cultuurhistorische waarde als een bijzondere uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de bouw van woonhuizen voor de beter gesitueerden tijdens de opkomst van de Hillegomse bloembollenteelt en -handel in het begin van de 20^e eeuw.
- Vanwege de oorspronkelijke relatie met de tuinbouwgeschiedenis van het geslacht Veldhuyzen van Zanten en burgemeester D.F. Pont.
- Vanwege de herinnering aan de grote bloei van de bloembollenteelt in begin van de 20e eeuw in Hillegom.

Architectuurhistorische waarden

- Vanwege de kwaliteit van het ontwerp en vanwege de voor de bouwtijd kenmerkende hoofdvorm, materiaalgebruik en detaillering.
- Als prominent voorbeeld van een villa in overgangsstijl met Art Nouveau en Chalêtstijl elementen uit omstreeks 1905.
- Vanwege de hoofdvorm, detaillering en toegepaste materiaal.

Stedenbouwkundige en ensemblewaarden

- De villa heeft Stedenbouwkundige waarde vanwege de situering verbonden met de ontwikkeling van Hillegom.
- De villa heeft door de detonerende nieuwbouw links en de rechts van de villa als zodanig geen ensemblewaarde meer.
- Vanwege de beeldbepalende betekenis van het de villa voor het aanzien van het dorp Hillegom, de beeldbepalende ligging aan de Wilhelminalaan en de relatie met het aangrenzende Wilhelminaplantsoen aangelegd in 1901 aan de overzijde van de villa.

Gaafheid/herkenbaarheid

- Het complex is ondanks het achterstallig onderhoud gaaf bewaard gebleven en vormt een herkenbaar relict van de Hillegomse bollenindustrie.

Zeldzaamheid

- als markant laatste voorbeeld van de oorspronkelijke villabebouwing langs dit deel van de Wilhelminalaan in Hillegom.
- van belang vanwege de architectuurhistorische zeldzaamheid in de gemeente Hillegom.

Gebruikte bronnen en literatuur

Literatuur:

- Monumenten Inventarisatieproject Zuid-Holland (MIP) 1988
- Ronald Stenvert e.a., Monumenten in Nederland, Zuid-Holland, 2004
- Beschrijving en kleine kroniek van de gemeente Hillegom, J. B. van Loenen, 1916
- Waardevolle objecten en gebieden, Gemeente Hillegom, selectielijst augustus 2006
- De Zanderij, bestemmingsplan, 2007

Artikelen:

- *Villa Casa Cara ofwel Santwyck een monument?* Hangkouserieën, aflevering 77, oktober 2018
- *Kroniek van een iconische bollenfamilie*, Haarlems dagblad, 16-10-2021

Archieven:

- Bouwarchief Domein Publieksservice Hillegom
- Archief Stichting Vrienden van Oud-Hillegom
- Marca Bultink Hillegom
- Wilbert Koops Hillegom

Websites:

- <https://geschiedenisvanzuidholland.nl/locatie/geschiedenis-van-Hillegom>
- www.haarlemsdagblad.nl/; 16-10-2017
- www.atlas1868.nl
- www.wikipedia.nl
- <https://leiden.courant.nu/>
- www.postcardsfrom.nl

Herkomst afbeeldingen:

- Omslag, SVVOH
- Bron overige foto's zoals vermeld.

Wordt villa Casa Cara ofwel Santwyck een monument?

Aan de Wilhelminalaan staat sinds 1906 villa Casa Cara, later Santwyck genoemd. Het huis is gebouwd voor de familie Veldhuyzen van Zanten en werd later bewoond door burgemeester Pont, bloembollenhandelaar Arie van Engelen en ondernemer Rein van der Laan. Een karakteristieke villa waaraan vele verhalen verbonden zijn.

Villa Casa Cara en het bollenbedrijf van H. Veldhuyzen van Zanten Continental

In Hillegom woonden en werkten veel bloembollenkwekers en -handelaren, zoals de families Van Waveren, Van der Schoot, Van Til en Veldhuyzen Van Zanten. De bloembollenbedrijven verdienden in het eerste kwart van de 20ste eeuw veel geld met de teelt, handel en export van bloembollen. Dat was zichtbaar aan de tientallen bollenschuren die werden gebouwd en aan de enorme villa's die vooral bloembollenhandelaren zich konden veroorloven.

Veel van deze 'bollenvilla's' zijn in de loop der tijd afgebroken of dusdanig veranderd dat de grandeur van vroeger minder zichtbaar is.

Villa Santwyck geeft ons echter nog steeds het beeld van de rijkdom rondom de bollen-teelt in Hillegom.

Villa Santwyck in 2018

Markante villa

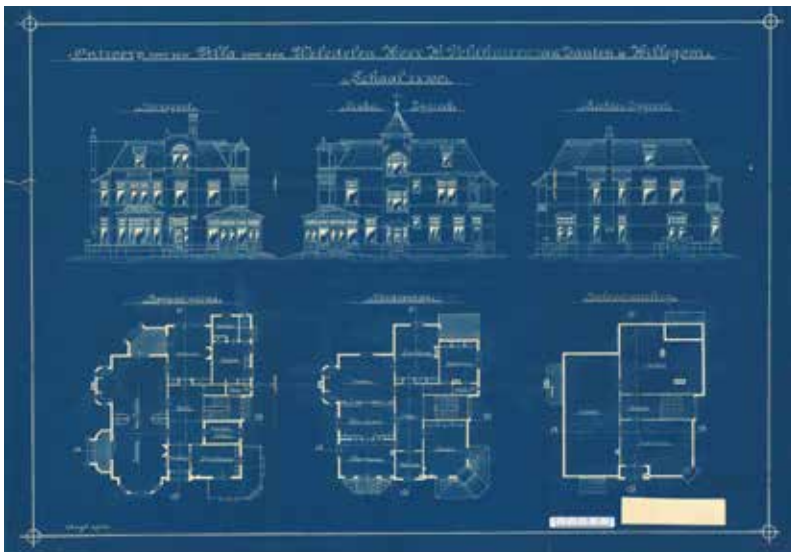
Villa Santwyck is in 1905/1906 gebouwd voor de familie H. Veldhuyzen van Zanten. Het huis aan de Wilhelminalaan 3 heette tot 1929 Casa Cara. Het is een statig, wit gepleisterd huis met erkers, een torentje, een

in 1951 aangebouwde serre en andere fraaie details. De villa is gebouwd en waarschijnlijk ook ontworpen door de Hillegomse aannemer Joh. Kraaij.

In het Monumenten Inventarisatie Project is Villa Santwyck aangemerkt als karakteristiek bouwwerk. Het gebouw wordt als volgt omschreven: "villa, opgebouwd uit twee lagen en dakverdieping. In het middenrisaliet entree portiek en op de tweede verdieping een loggia. Links een afgeschuinde erker met balkon. Aan linkerzijgevel serre met balkon. Wit geschilderd pleisterwerk. Rode en zwart geglazuurde baksteen, decoratief toegepast in segmentbogen boven vensters en portiek en in rondboog boven de loggia en in banden. Markante villa, gaaf."

Blauwdruk bouwtekening Casa Cara, augustus 1905

Veldhuyzen van Zanten

Hendrik Veldhuyzen van Zanten (1864-1934) was oprichter en directeur van het bloembollenteelt- en handelsbedrijf H.V. van Zanten Continental. Dat bedrijf heeft bestaan van 1924 tot 1995 en was de voortzetting van het bedrijf J. Veldhuyzen van Zanten & Zn. dat in 1837 was opgericht door Rutgerd Veldhuyzen van Zanten.

De Wilhelminalaan, gezien vanuit het westen, rond 1910, met rechts Casa Cara

Deze Rutgerd was de stamvader van de familie Veldhuyzen van Zanten, die vele bloembollenbedrijven in Hillegom en Lisse heeft voortgebracht, waaronder Van Zanten & Co, later A.J. Veldhuyzen van Zanten N.V. (van Kwekerij Veelzorg) en Gebr. van Zanten, later Royal van Zanten. Het oudste bedrijf J. Veldhuyzen van Zanten werd voortgezet door Jan Veldhuyzen van Zanten (1824-1904). Hij woonde in villa Aurora op Wilhelminalaan 1.

Zijn zoon Hendrik bouwde dit bedrijf verder uit met handel in Duitsland en België. Hyacinten waren de belangrijkste producten in het bedrijf. Hendrik veranderde de naam van de zaak in H.V. van Zanten en Zn. met de toevoeging Continental. Dit om verwarring te voorkomen, want er waren in Hillegom inmiddels verschillende bloembollenbedrijven met de naam Van Zanten. De zaken gingen voorspoedig en Hendrik liet in 1905 de fraaie villa Casa Cara (later Santwyck) bouwen, tussen het huis van vader Jan en de bollenschuur.

Problemen voor H.V. van Zanten

Hendrik Veldhuyzen van Zanten was ook actief als gemeenteraadslid, wethouder en Provinciale Statenlid voor de Anti-Revolutionaire Partij. Zijn zoon Hubertus Hendrik (1899-1972) kwam ook in de zaak en zorgde voor verdere ontwikkeling van de handel. Oost-Europa en met name Rusland werden belangrijke afzetgebieden, maar in 1917 brak de Russische Revolutie uit en was het ineens afgelopen.

Hubertus Veldhuyzen van Zanten had met enkele collega bloembollenondernemers de afspraak dat zij elkaar zouden helpen als een van hen ooit in de problemen zou raken. In de aanloop naar de Economische Crisis van 1929 ging de grootste onderneming van dat groepje failliet. Hubertus hield zich aan de afspraak en betaalde mee. Hij ging niet failliet, maar moest wel villa Casa Cara, het overgrote deel van het land en de bedrijfsgebouwen verkopen.

De villa aan de Wilhelminalaan werd in mei 1929 verkocht aan burgemeester Pont. Hubertus Veldhuyzen van Zanten liet een nieuw huis aan de Van den Endelaan 32 bouwen, dat hij ook weer Casa Cara noemde. De bollenschuur aan de Wilhelminalaan werd in 1933 verkocht aan Arie van Engelen.

H.V. van Zanten Continental werd voortgezet in een kleinere bollenschuur aan de 2e Loosterweg, nabij de Wilhelminalaan. Twee zoons van Hubertus, Henk (1929) en Leo (1940) hebben H.V. van Zanten voortgezet, waarbij het zwaartepunt vooral op Tsjechië

en Italië kwam te liggen. In 1987 werd een nieuw bedrijfspand op industrieterrein 't Zand in gebruik genomen. Na het overlijden van Henk in 1995 is het bedrijf verkocht.

Burgemeester Pont en Santwyck

Dirk Frans Pont was in 1928 burgemeester van Hillegom geworden. Hij was op zoek naar een villa, want hij vond de burgemeesterswoning Albion aan de Van den Endelaan te min. In 1929 wilde hij een kapitaal landhuis laten bouwen aan de Sixlaan, maar dat plan ging niet door. Uiteindelijk kocht hij in mei 1929 villa Casa Cara. Hij liet het huis verbouwen en doopte het om in Santwyck. Hillegom werd onder burgemeester Pont opgestuwd in de vaart der volkeren. Ondanks de Crisistijd kwamen er nieuwe woonwijken bij, er werd een slachthuis en een badhuis gebouwd en de Van den Endelaan werd doorgetrokken tot de Jozefkerk, zodat Hillegom een omleidingsweg kreeg. Pont liet in 1933 zelfs een straat naar zichzelf noemen: de Burgemeester Pontstraat, later omgedoopt tot Prins Bernhardstraat.

Catalogus A.J. van Engelen uit 1948

Burgemeester D.F. Pont

In 1937 moest hij het burgemeesterschap van Hillegom opgeven, want hij werd voor de N.S.B. in de Eerste Kamer gekozen. Hij bleef in Hillegom wonen tot eind 1942, toen hij burgemeester van Apeldoorn werd.

Tegeltableau, aangeboden door het personeel bij het 25-jarig bestaan van A.J. van Engelen in 1954

Arie van Engelen

Pont verkocht Santwyck aan bloembollenexporteur Arie van Engelen (1901-1979), die al sinds 1933 eigenaar was van de naastgelegen bollenschuur aan de Wilhelminalaan. Van Engelen had sinds 1929 een bloembollenbe-

drijf en bezat ook bollenschuren aan de Leidsestraat en in Noordwijkerhout. Van Engelen deed veel zaken met de Verenigde Staten en het ging de familie na de oorlog voor de wind. Het gezin Van Engelen groeide op in welstand: achter het huis was een tennisbaan, mevrouw Van Engelen had meerdere dienstmeisjes en ze maakten verre reizen. Arie van Engelen reed door Hillegom in een Amerikaanse slee met open dak.

Advertentie Leidsch Dagblad, 23 januari 1968

Santwyck in de jaren '30

In 1972 ging het echter slecht met het bedrijf. Van Engelen werd overgenomen door het Britse bedrijf Hortico, dat al na een jaar de stekker eruit trok. De bedrijfsgebouwen werden overgenomen door A.P. Preenen, die er zijn kunststofbedrijf Polypreen vestigde. In 1980 brandde het bedrijf af. De afgebrande bollenschuur heeft nog tot 1993 aan de Wilhelminalaan gestaan. Daarna is op die plek het kantoor van de Rabobank gebouwd.

Familie Van der Laan

De villa kwam rond 1973 in handen van ondernemer Rein van der Laan (1934-2005). Hij was met zijn vrouw, Hannie Keijzer de Nijs, eigenaar van twee Hema's en diverse horecapanden aan het Henry Dunantplein in Hillegom en in Zandvoort. Tegelijkertijd was hij politicus voor de Partij van de Arbeid. Hij zat vanaf 1966 in de gemeenteraad en was vele jaren wethouder in Hillegom. Hij was ook lid van Provinciale Staten van Zuid-Holland.

Van der Laan woonde twintig jaar met zijn gezin in de villa. In 1993 liet hij aan de Hillegommerbeek een nieuwe villa bouwen

De zuidgevel van Santwyck

en werd Santwyck tot paramedisch centrum verbouwd. Op de plaats van de garage werden praktijkruimten gebouwd voor een huisarts, tandtechnicus en fysiotherapeuten. De kamers in de villa werden verhuurd aan jongeren. Twintig jaar kamerverhuur heeft de villa helaas geen goed gedaan. De constructie van het gebouw is nog prima, maar er is veel achterstallig onderhoud. Het stucwerk is slecht en de parketvloeren en plafonds met ornamenten hebben zwaar geleden door wateroverlast.

Rein van der Laan

Sloop of restauratie?

Om Santwyck weer in volle glorie te laten stralen, is een grondige restauratie nodig. De familie Van der Laan ziet dat echter niet zitten en heeft een plan ingediend om op de plaats van Santwyck een appartementengebouw neer te zetten. Voor de villa is een sloopvergunning aangevraagd.

Die kan niet zomaar verleend worden, want het pand staat als karakteristiek bouwwerk aangemerkt in het bestemmingsplan. De gemeentelijke monumentencommissie moet dus een oordeel geven over eventuele verbouwingen en de buitenkant van het pand mag niet worden aangetast.

Nog beter zou het zijn als Santwyck als gemeentelijke monument wordt aangewezen. De villa is belangrijk erfgoed voor Hillegom, niet alleen omdat het een karakteristieke bollenvilla is, die prominent op de hoek van de Wilhelminalaan en de Van den Endelaan ligt, maar ook vanwege de illustere bewoners en de verhalen die aan hen verbonden zijn.

Bronnen:

- *De Bollenstreek, Landschap en erfgoed van de bloembollencultuur* (CHG, 2015)
- Archief Wilbert Koops
- Archief Stichting Vrienden van Oud Hillegom
- Archief Gemeente Hillegom
- Archief Erfgoed Leiden en Omstreken
- MIP-lijst (Monumenten Inventarisatie Project)